

Orkaani taltsutamine on seni vaid paberil

► 102 aastat tagasi, Hispaania-Ameerika sõja ajal, kuulutas USA riigipea William McKinley, et kardab üht orkaani rohkem kui Hispaania laevastikke. President osutus prohvetiks – kaks aastat hiljem uputasid supertormi lained Texas mereäärse Galvestoni linna, hukkus kuni 12 tuhat elanikku – rohkem kui mõnes sõjas. Sada aastat on möödunud, kuid ikka ulatuvad ka üheainsa tormi tekitatud kahjud miljardeisse dollaritesse.

ÄHVARDADA. Kahejalgselt huli-gaanist saab jagu kas teda meelitades või siis pähe lajatades. Umbes sellised on ka troopiliste tormidega võitluse meetodid. Pärast Teist maailmasõda tundus kõige tõhusamana orkaanide tükeldamine tuumapommiga. Arvutused aga näitasid, et ühele korralikule keeristormile, mille läbimõõt ületab 1000 km ja kõrgus kõvasti Everesti mäe, sellisel kombel matsu panek mõjub samuti kui ninasarviku loopimine pingpongipalliga. Troopikas sündinud võimas orkaan vabastab päevas sama palju energiat kui 400 vesinikupommi plahvatused. Lisaks vihmapiilvedele saaksime kaela veel radioaktiivse saasta pilved.

MEELITADA. Orkaanid-taifuunid tekivad troopilistes vetes, kui ookeani pinna temperatuur ületab 26,5 kraadi. Mis oleks, kui transportiks sinna jäämägesid või kuiva jääd? Aga kuhu nimelt – ookean on suur ja lai? Mis see maksa läheb? Ja igast sajast tormihakatisest saab vaid umbes viiel juhul orkaan.

Järgmine projekt näeb ette ookeani pinna katmise õhukese õlikihiga, mis takistaks aurumist, seega arenev torm ei ammutaks jõudu juurde. Ehk kahandab kile ka lainete möllu – kunagi sai loetud, kuidas meremehed õlivaate merre tühjendasid, et murdlainetest läbi murda. Vastuväide: õlikiht ei pea vastu tuulele üle 40 meetri sekundis ja 10-meetrilistele lainetele. Ja keskkonnakaitse! Veelgi hullem on ettepanek puistata orkaan üle tahmaga, mis neelaks päikesekiirgust ja vähendaks energia juurdevoolu, seega ka tormi jõudu.

HÖBEDAPURU SILMA PUISTATA. Suurem edu saatis projekti nimega Tormiraev. See algas 1961. aastal ning kestis paarkümmend aastat. Meteoroloog Bernhard Vonnegut, kirjanik Kurt Vonneguti vend, avastas meetodi kunstliku vihma tekitamiseks hõbejodiidi külvamisel pilvedesse. Kui külvata seda kemikaali lennukelt orkaani silma äärele, siis too laieneb. „Avardunud silmaringiga“ keeristormis tuule kiirus alaneb – tekib sama efekt, kui iluuisutajal, kes pöörlemiskiiruse vähendamiseks ajab käed laiali.

Esimesel katsealusel, Estheril, ajas 1961. aastal puru silma puistamine selle tõesti pärani ja ta jõud nõrgenes. Järgmisel päeval oli torm endiselt hoos. Orkaanidesse nimega Beulah ja Debbie külvati jodiidi kahe aasta pärast juba kümnelt lennukilt. Toime oli endine. Kas mõjus kemikaal või nõrgenes orkaan ise, pole teada.

Ain Kallis